

NGƯỜI ĂN CHAY (*THE VEGETARIAN*) CỦA HAN KANG DƯỚI GÓC NHÌN CHỦ NGHĨA NỮ QUYỀN SINH THÁI

Phan Nguyễn Phước Tiên

Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế

Email: phannguyen.pt@gmail.com

*“Tôi đã viết về một con người không muốn trở thành
con người trong thế giới này” (Han Kang)*

Ngày nhận bài: 9/10/2018; ngày hoàn thành phản biện: 7/11/2018; ngày duyệt đăng: 02/7/2019

TÓM TẮT

Chủ nghĩa nữ quyền sinh thái là một nỗ lực tìm kiếm nguyên nhân và giải pháp của các vấn đề sinh thái trong quan hệ con người - thiên nhiên cũng như đàn ông - phụ nữ. Liên truyện *Người ăn chay (The Vegetarian)* là một dẫn chứng minh họa cho sự tiếp cận các nguy cơ sinh thái theo quan điểm nữ quyền của nhà văn Han Kang. Thông qua cuộc xung đột giữa cha / chồng (ăn thịt) với con gái / vợ (ăn chay), Han Kang đã thể hiện cảm quan nữ quyền sinh thái trên ba vấn đề cơ bản: Thứ nhất, vấn đề bạo lực luôn tồn tại trong xã hội phụ quyền và phụ nữ là đối tượng chính của bạo lực nam giới; Thứ hai là khả năng chuyển biến mang tính cách mạng của phụ nữ, từ thụ động đến chủ động trong quan hệ với đàn ông; Thứ ba là quá trình chuyển đổi của phụ nữ (từ con người thành thực vật) phù hợp với bản chất tự nhiên và nữ tính sơ khai của họ.

Từ khóa: Han Kang, *The Vegetarian*, Ecofeminism, bạo lực, phụ quyền.

1. NHÀ VĂN HAN KANG VÀ MỐI QUAN TÂM NỮ QUYỀN SINH THÁI

Han Kang sinh ngày 27 tháng 11 năm 1970 tại Gwangju, Hàn Quốc. Năm 1980, cô chuyển đến Seoul sinh sống cùng gia đình bốn tháng trước khi diễn ra sự kiện chính trị thảm khốc trên quê hương mình. Tuy không chứng kiến tận mắt quang cảnh Gwangju hỗn độn, thương vong, điều tàn trong bạo loạn, nhưng Han Kang lúc bấy giờ mới mười tuổi, đã bị chấn thương mãnh liệt và sâu sắc khi nghe lén những câu chuyện người lớn nói với nhau. Từ đó về sau cô luôn thường trực nỗi nghi hoặc và sợ hãi con người. Con người có thực sự có nhân tính hay không và có thực sự giữ được nhân tính trong hoàn cảnh khắc nghiệt hay không? Con người sẽ biến thành gì trong thế giới chỉ toàn mâu thuẫn, bạo lực? Đó là những thắc mắc triền miên không dứt, thôi thúc Han

Kang đọc và viết để tìm kiếm câu trả lời. Trong những năm đại học, cô bắt gặp dòng thơ của Yi Sang: “Con người tốt nhất nên trở thành một cái cây” [7]. Dựa vào sự gợi ý này, Han Kang đã viết *The Fruit of my Woman (Hoa trái của vợ tôi)* và cho ra mắt vào năm 1997.

The Fruit of my Woman xuất hiện cùng với bảy truyện ngắn khác cùng hướng đến một chủ đề chung là từ chối bạo lực. Mỗi nhân vật trong tập truyện từ chối bạo lực theo một cách riêng và người phụ nữ “không tên” trong *The Fruit of my Woman* chọn cách hóa thân thành thực vật. *The Fruit of my Woman* là một truyện ngắn. Dung lượng khiêm tốn của tác phẩm chưa đủ để Han Kang khẳng định lập trường chủ nghĩa hay lý thuyết mà mình hướng đến khi sáng tác. Song trí tưởng tượng kỳ lạ của cô về mối quan hệ thiên nhiên – phụ nữ và motif hóa thân trong đó cho thấy những dấu hiệu *Ecofeminism (chủ nghĩa nữ quyền sinh thái)* nơi cô. Một thời gian sau, cô viết *Người ăn chay* dựa trên nền ý tưởng của câu chuyện cũ, nhưng kiện toàn nó thành một liên truyện có dung lượng gần như một tiểu thuyết với nhiều vấn đề nhân sinh to lớn hơn. Hầu hết độc giả đều cho rằng, *The Fruit of my Woman* là tiền thân của *Người ăn chay* và Han Kang cũng gần như thừa nhận điều đó. Cả hai câu chuyện đều bắt đầu từ đời sống của một cặp vợ chồng khoảng ba mươi tuổi. Người chồng là người kể chuyện, xung tôi, chứng kiến quá trình biến đổi của vợ mình và diễn giải theo quan điểm chủ quan của cá nhân. Sự biến đổi của người vợ đột nhiên, lạ lùng, không có nguyên nhân, song lại hoàn toàn tự nhiên, giống như một quy luật không thể chống đối hoặc trì hoãn. Người vợ thứ nhất (*The Fruit of my Woman*) đổi màu thân thể một cách từ từ, không hề đau đớn, cho đến khi hoàn toàn biến thành một cái cây. Người vợ thứ hai (*Người ăn chay*) sau giấc mơ đầy máu – thịt sống, đã từ chối ăn thịt, từ chối quan hệ tình dục với chồng, từ chối tình thương – mệnh lệnh của gia đình và cuối cùng là từ chối sự sống như một con người, một loài động vật. Cô muốn được hoàn toàn tự do và vô hại như một cái cây.

Tuy được kể theo những cách khác nhau, hướng độc giả tới những suy tư khác nhau, song cả hai tác phẩm đều cho thấy nhà văn Han Kang có một mối quan tâm đặc biệt đến tự nhiên và phụ nữ. Mối liên hệ giữa phụ nữ – tự nhiên là nền tảng cho lý thuyết của chủ nghĩa nữ quyền sinh thái (*Ecofeminism*). Sự thể nghiệm về mối quan hệ này từ *The Fruit of my Woman* đến *Người ăn chay* cho thấy quá trình hoàn thiện cảm quan *Ecofeminism* của Han Kang. Và đến tác phẩm thứ hai, nữ quyền sinh thái đã không còn là một dấu hiệu. Nó đã trở thành tư tưởng cốt lõi dẫn dắt nhà văn sáng tác vì mục đích nhân văn cao cả.

2. CẢM QUAN NỮ QUYỀN SINH THÁI TRONG NGƯỜI ĂN CHAY

Ecofeminism xuất hiện vào những năm cuối thập niên 70 của thế kỷ XX, đến những năm đầu thập niên 80 thì trở thành lý thuyết nghiên cứu hoàn chỉnh và dần phổ

biến ở phương Tây. Tiền tố *Eco* xuất phát từ những quan tâm về sinh vật sống và môi trường, gọi chung là sinh thái. *Feminism* đề cập đến những vấn đề bình đẳng giới và quyền của phụ nữ. Sự kết hợp giữa chủ nghĩa nữ quyền và sinh thái học đã đưa đến nhiều kiến giải về mối quan hệ tương đồng giữa thiên nhiên và phụ nữ. Theo đó, phụ nữ thông qua sự thay đổi cơ thể biểu hiện bằng các chu kỳ (rụng trứng, kinh nguyệt, mang thai, sinh nở, nuôi con bằng sữa...) rất gần với tự nhiên và có khả năng kết nối với tự nhiên tốt hơn nam giới. Hơn nữa, phụ nữ và thiên nhiên còn là đối tượng liên tục bị chiếm hữu và đàn áp bởi đàn ông. Cho nên chủ nghĩa sinh thái – nữ quyền được khởi xướng vì mục đích giải phóng phụ nữ thoát khỏi sự thống trị, chấm dứt mọi hình thức bạo lực phụ quyền. Những người theo chủ nghĩa này có đức tin rằng, phụ nữ chỉ có thể được tự do – bình đẳng khi họ được ở trong tự nhiên và nối kết với tự nhiên thành một thực thể.

2.1. Vấn đề bạo lực trong gia đình phụ quyền

Han Kang đã lựa chọn phạm vi khá hạn chế để thể hiện chủ đề *Ecofeminism* trong *Người ăn chay*: một gia đình hai thế hệ với những người phụ nữ và những người đàn ông thường ứng xử với nhau theo những nguyên tắc chuẩn mực của xã hội trọng nam truyền thống. Nhân vật chính, Yeong – hye, là một phụ nữ im lặng, không kể câu chuyện của mình, chỉ là đối tượng được quan sát bởi những người khác: Thứ nhất là chồng Yeong – hye, người kể chuyện phần một (*Người ăn chay*), thứ hai là anh rể (người kể chuyện phần *Vết chàm Mongolia*) và thứ ba là chị gái Yeong – hye (người kể chuyện phần *Cây pháo hoa*). Cả ba người thường xuyên được gọi bằng danh xưng trong mối quan hệ gia đình với nhân vật chính hơn là tên riêng của họ. Đây là một chủ ý của nhà văn nhằm xây dựng mối quan hệ cơ bản là trực chính của toàn bộ liên truyện, gia đình phụ quyền.

Yeong – hye là con gái thứ hai trong gia đình năm người. Cha cô được mô tả như một vị tộc trưởng điển hình, quyền năng của ông là tối thượng đối với tất cả các thành viên còn lại. Ông từng tham gia chiến đấu trong chiến tranh Việt Nam và thường tự hào vì được nhận Huân chương quân sự sau khi đã giết chết bảy người. Con gái ông trong quá khứ đã từng bị ông đánh cho đến tuổi trưởng thành và bị ám ảnh bởi cảnh cha mình giết hại dã man một con chó mà ông đã nuôi dưỡng nhiều năm, nhưng không ai lên tiếng trước những hành vi bạo lực và thái độ độc đoán đó. Sau khi kết hôn, Yeong – hye sống cùng chồng trong một căn hộ riêng của hai người. Chồng không khi nào gọi cô bằng tên, anh gọi cô là “vợ tôi” và thực sự coi cô là một vật sở hữu. Anh đã cưới cô vì cô không có cá tính. Sự đơn điệu trong nhu cầu và lối sống của cô hoàn toàn phù hợp để trở thành một người vợ thụ động như mong muốn của anh. Anh nghĩ về cô luôn luôn như một “người phục vụ” tận tụy, từ dọn phòng, nấu bữa tối, pha nước tắm gội chồng về đến quan hệ tình dục không bao giờ kháng cự. Thái độ tận tụy của Yeong – hye được diễn tả gần giống với một kinh nghiệm ứng xử đã hình thành từ thơ ấu trong gia đình phụ quyền. Chị gái Yeong – hye, cũng vì quen với việc

bị đánh đập, hành hung bởi cha mình, tiếp tục chấp nhận sự áp bức và bóc lột từ phía người chồng sau khi xây dựng một gia đình mới. Cô bị chồng “hiếp dâm” nhiều lần mà không hề tìm cách né tránh hay kháng cự. Bạo lực tình dục diễn ra ở cả hai cặp vợ chồng trong tác phẩm là dẫn chứng thuyết phục nhất nhấn mạnh tính chất bóc lột của các mối quan hệ cha – con, chồng – vợ, anh rể - em gái trong gia đình. Kẻ bóc lột là kẻ mạnh, là người đàn ông (cha, chồng, anh rể), người phụ nữ (con gái, vợ, em gái) là kẻ yếu, bị bóc lột. Là nạn nhân của một chế độ gia trưởng kế thừa từ truyền thống, những người phụ nữ (mẹ, chị gái, Yeong – hye) ngoan ngoãn tuân thủ mệnh lệnh và luật lệ của người lãnh đạo, không hề có ý thức chống đối, cho đến một ngày Yeong – hye gặp ác mộng:

Rừng tôi om. Không một bóng người. Quệt phải những chiếc cây có lá nhọn đâm ra nên mặt và cánh tay bị xước hết. Rõ ràng là có người đi cùng nhưng có lẽ tôi bị lạc một mình. Sợ quá. Lạnh quá. Qua một con suối bị đóng băng tôi phát hiện thấy một tòa nhà sáng nhưng giống như nhà kho bỏ hoang. Tôi vén tấm màn rom bước vào. Hàng trăm tảng thịt to đùng, đồ ôi treo trên những thanh gậy to dài. Có những tảng thịt còn chưa kịp khô, tiết đỏ vẫn chảy xuống rờn rờn. Tôi cố gắng đẩy những tảng thịt để thoát ra ngoài nhưng phía đôi diện không có cửa ra. Chiếc áo trắng đang mặc đã bị dính máu đỏ tươi...

...Nhưng tôi thì rất sợ. Áo tôi vẫn còn dẫm máu. Trong lúc không ai nhìn thấy, tôi vội vàng núp trộm sau lùm cây. Tay tôi dính máu. Miệng cũng dính máu. Vì trong cái nhà kho ấy tôi đã nhặt một tảng thịt bị rơi lên ăn. Miếng thịt sống mềm oạt đã nhuộm tiết đỏ ôi vào lợi và vòm họng của tôi. Trên sàn nhà, mắt tôi nhấp nháy phản chiếu trên cục tiết. [2; tr.54]

Giấc mơ của Yeong – hye là một ẩn dụ đầy ắp ký hiệu: những tảng thịt sống tượng trưng cho sự thống trị hung bạo của nam giới, túp lều nhuộm máu là hình ảnh của một gia đình / xã hội đau khổ, rừng đen là sự tăm tối khốn cùng của những người phụ nữ bị áp bức, và chiếc váy trắng là tấm vải liệm thây những người phụ nữ đã bị chế độ gia trưởng nuốt chửng, chôn vùi trong lịch sử. Không chỉ có những hình ảnh, giấc mơ được diễn kể giống với một quá trình, nó tương ứng với quá trình nhận diện bạo lực và thức tỉnh của Yeong – hye. Cho nên sau khi mơ xong, Yeong – hye lập tức vứt hết thịt ra khỏi nhà, quyết định ăn chay thay vì ăn thịt như trước đây.

Quyết định của Yeong - hye trong bối cảnh gia đình phụ quyền là chưa có tiền lệ. “Một người phụ nữ ăn chay” không rõ nguyên nhân, không cần suy tính đến hậu quả là hành vi thách thức quyền năng tối cao của nam giới và chống lại chế độ phụ quyền. Cho nên Yeong - hye đã liên tiếp bị những người đàn ông trong gia đình (chồng, cha, anh rể) tấn công bạo lực bằng các hình thức: bạo hành ngôn ngữ, ngược đãi tình dục và lạm dụng thể chất. Chồng “chửi thề”, dùng lời nói thô lỗ miệt thị, bắt ép Yeong – hye phục tùng mệnh lệnh của anh ta và mượn hơi rượu hăm hiếp cô mặc

cho cô chống cự mãnh liệt. Anh rể Yeong – hye lợi dụng cơ thể cô để thỏa mãn khao khát tính dục được che đậy bởi ý tưởng nghệ thuật. Cha cô lãnh đạo toàn bộ gia đình trừng phạt cô vì quyết định không ăn thịt. Ông tát hai lần vào má cô rồi kéo môi cô ra để nhét thịt vào, trong khi chồng và em trai giữ chặt lấy cánh tay không để Yeong – hye kháng cự lại. Cơ thể Yeong - hye trong hoàn cảnh này không còn thuộc về cô, cũng như phụ nữ không bao giờ có quyền sở hữu cơ thể của chính họ dưới thể chế gia trưởng. Bị khai thác, lạm dụng, áp bức và thao túng bởi đàn ông, phụ nữ hoàn toàn đảm nhận những vai trò và chức năng thụ động. Cho nên mục đích của việc tấn công tập thể Yeong – hye là để đưa cô trở lại đúng vị thế, một người vợ/ con gái/ em gái trong gia đình phụ quyền. Khi đến bệnh viện thăm Yeong – hye, người mẹ đã nói với con rằng: “*Nếu con không ăn thịt thì cả thế giới sẽ nuốt chửng con*” [2; tr.53]. “*Cả thế giới*” ở đây chỉ bao gồm đàn ông và đó là một lời nhắc nhở Yeong – hye về quyền thống trị tuyệt đối của đàn ông với phụ nữ. Hành vi phản ứng lại của Yeong – hye (khắc nhổ miếng thịt ra khỏi họng, lấy con dao trái cây trên bàn tự cắt vào cổ tay mình) thể hiện ý thức phản đối bạo lực và cố gắng thoát ra khỏi sự kiểm soát của những người đàn ông trong gia đình. Cũng như việc từ chối ăn thịt, lựa chọn kháng cự của Yeong – hye tiềm ẩn những mối đe dọa rất lớn, như ám chỉ của mẹ cô: xã hội gia trưởng sẽ tẩy chay, gạt bỏ, đàn áp hoặc hủy diệt những cá thể có tư tưởng và hành vi như thế.

2.2. Từ thụ động đến chủ động – Vấn đề chuyển biến mang tính cách mạng của phụ nữ dưới chế độ phụ quyền

Han Kang từng là một người ăn chay khi cô hai mươi tuổi. Lí do của cô khá giống với nhân vật chính trong *The Vegetarian*, cô bị ám ảnh bởi phong trào Gwangju đẫm máu, còn Yeong – hye thì trải qua một giấc mơ toàn thịt sống với máu tanh. Quyết định ăn chay của cả hai đều xuất phát từ ý muốn tránh làm tổn hại đến người khác bằng bạo lực. Han Kang không thực hiện được quyết định đó lâu dài vì lý do sức khỏe. Ngược lại thì nhân vật của cô đã thực sự trở thành “*một người phụ nữ ăn chay*”. Quyết định ăn chay có thể nói là sự khởi đầu quá trình chuyển biến có tính chất cách mạng của nhân vật nữ Yeong – hye, từ thụ động đến chủ động. Chồng cô cũng nhìn nhận tương tự ngay trong dòng suy nghĩ đầu tiên về cô: “*Trước khi vợ bắt đầu ăn chay, tôi chưa từng nghĩ cô ấy là người đặc biệt*” [2; tr.7].

Trong lịch sử, thịt có một liên kết chặt chẽ với người đàn ông. Hoạt động săn bắn thuộc về đàn ông trong khi phụ nữ chỉ có vai trò chính trong trồng trọt. So với rau và ngũ cốc thì thịt có giá trị dinh dưỡng lớn hơn nhiều lần, thường được sử dụng trước tiên bởi những người đứng đầu gia đình gồm cha/ chồng và các con trai trưởng. Do đó, thịt trở thành biểu tượng cho sức mạnh và quyền lực nam giới, thói quen ăn thịt là thái độ chấp nhận sự thống trị tối cao của đàn ông, đồng thời chấp nhận những hành vi khai thác, bóc lột của kẻ mạnh đối với kẻ yếu, nam đối với nữ. Giấc mơ thịt của Yeong – hye đánh dấu sự chuyển biến đầu tiên của nhân vật, về mặt nhận thức. Hành vi từ chối ăn thịt thể hiện ý thức kháng cự trước phụ quyền và nhu cầu tự giải phóng bản

thân khỏi bạo lực giới tính. Và từ lựa chọn ăn chay trở đi, Yeong – hye đã từng bước thoát khỏi sự chi phối của những người đàn ông trong gia đình, cũng như thoát khỏi những quy tắc đạo đức mang tính chuẩn mực trong xã hội phụ quyền truyền thống.

Từ một "thiên thần" trở thành một "quái vật", Yeong – hye trước và sau giấc mơ là hai hình ảnh hoàn toàn tương phản. Người chồng không còn được vợ là quần áo, đánh thức, tiễn đi làm và đợi về nhà như trước đây. Cô không nấu thịt riêng cho chồng buộc anh phải ăn chay theo cô, không tuân lệnh để giữ thể diện cho chồng trước mặt người quản lý và né tránh quan hệ tình dục vợ chồng vì "*mùi thịt bốc ra từ người anh... ở từng lỗ chân lông*" [2; tr.21]. Tất cả những biểu hiện của Yeong – hye không phải là một sự chuyển biến về thị hiếu, mà đó là sự thay đổi có tính thách thức nam giới, hướng tới giải cấu trúc hệ thống nhị phân giới tính, nam giới không còn là chủ nhân – nữ giới không còn là nô lệ. Tuy Yeong – hye vẫn im lặng chịu đựng những hành vi bạo lực của chồng nhưng sự im lặng đó không giống với bất lực, thụ động. Trong "*cái mồm mím chặt*" của cô hiện lên cả một cuộc biểu tình. Cho nên người chồng sau khi cưỡng bức tình dục đã bất giác "*rợn người*" vì nhìn thấy vợ mình "*khuôn mặt đờ đẫn trong bóng tối, đôi mắt vô cảm nhìn lên trần nhà*" [2; tr. 36]. "Vô ngôn" kết hợp với nữ tính, đó là vũ khí mạnh hơn cả bạo lực của phụ quyền. Càng về sau, những biến đổi của Yeong – hye càng trở nên cực đoan. Ý thức chống đối của cô gần như một sự nổi loạn nhằm thoát khỏi những kỳ vọng, áp bức của những người đàn ông trong cuộc đời mình mà cha cô không là ngoại lệ. Cuộc bạo hành tập thể do ông đứng đầu đã bị Yeong - hye lật đổ bằng hành động tự mình sát thương mình. Đó là thất bại đau đớn nhất của một người cha. Con gái ông, không tự giết mình để trốn chạy, mà để phơi bày cho tất cả thấy rằng, gia đình phụ quyền là một thiết chế bất công, vô lý, đầy bạo lực. Cho nên, đây được coi là yếu điểm đánh dấu sự chuyển biến có tính cách mạng của nhân vật Yeong – hye, từ một người phụ nữ thụ động thành một người phụ nữ chủ động.

Một nhân vật nữ nữa trong *Người ăn chay* cũng trải qua quá trình vận động tương tự là In hye, chị gái Yeong – hye. Hai chị em tuy đều cùng thân phận phụ nữ (con gái / vợ) và cùng có chung những nỗi đau trong quá khứ – hiện tại, nhưng không thể kết nối. Cũng như tất cả những người còn lại trong gia đình, In – hye không thể hiểu và chấp nhận sự biến đổi ngày càng trở nên vô lý của Yeong – hye. Cô không phản đối việc cả gia đình ép Yeong – hye ăn thịt, không phản đối việc đưa Yeong – hye vào bệnh viện tâm thần và cả việc bác sĩ sẽ dùng hình phạt để chữa trị cho Yeong - hye. Cô im lặng trước lời cầu xin của Yeong – hye: "*Chị, cho em ra khỏi đây... Mọi người, suốt ngày bảo ăn... không muốn ăn, cũng bắt ăn. Lần trước em ăn rồi bị nôn đấy... bây giờ thì bắt ăn xong rồi tiêm ngay thuốc ngủ. Chị, em sợ mũi tiêm đó, sợ lắm... cho em ra. Ghét ở đây lắm rồi*" [2; tr.173], im lặng cả khi phải xem tấn bi kịch khủng khiếp nhất đời mình: chồng quan hệ tình dục với em gái. Sự im lặng của In – hye không ẩn chứa nguồn phản kháng, nó chỉ là hành vi che giấu cảm xúc, suy nghĩ, quyết định, cá tính riêng, rất tương thích với chế độ gia trưởng. Cho nên trong tất cả các cuộc tấn công, cô luôn khác

phía với Yeong – hye. Thái độ ứng xử trái ngược (bị động / chủ động) chia rẽ và ngăn cách họ. Nhưng về cuối tác phẩm, khi chứng kiến cảnh em gái dù chỉ còn chút hơi tàn vẫn cố giãy giụa để thoát khỏi bạo hành thì In – hye đã lần đầu tiên đứng về phía Yeong – hye. Cô phản đối lại các bác sĩ và quyết định xin cho Yeong – hye ra viện. Trên đoạn đường cùng Yeong – hye về nhà, cô bắt gặp khoảnh khắc thiên nhiên bỗng rực lên như một cây pháo bông trong ánh nắng buổi chiều sắp tắt. In – hye bị xúc động mãnh liệt như thể ánh sáng ấy đã giúp cô nhận diện rõ hơn sự tăm tối của cuộc đời mình. Ý muốn “kháng cự” truyền khắp cơ thể cô như một dòng điện và cô tự nhiên thấu hiểu được Yeong – hye. Đột ngột chẳng khác gì giấc mơ của Yeong – hye, khoảnh khắc “thức tỉnh” của In – hye cũng đánh dấu sự mờ đầu cho quá trình chuyển đổi mang tính cách mạng. Kết thúc liên truyện thể hiện rất rõ cảm quan nữ quyền sinh thái của nhà văn, tin vào ý thức phản kháng của phụ nữ trước sự thống trị của nam giới, khẳng định tiềm năng nổi loạn của họ nếu họ được kết nối với nhau và với tự nhiên.

2.3. Từ con người thành cây cối – Vấn đề chuyển đổi gắn với bản tính tự nhiên của phụ nữ

Trò chuyện về sự kiện chính trị Gwangju, Han Kang cho biết nó đã in sâu vào tâm trí cô như một nỗi sợ hãi con người, chứ không phải sự căm ghét đối với chế độ quân sự. Cô cảm thấy dằn vặt với suy nghĩ, con người là một thực thể đáng sợ, và mình cũng là một trong số họ. Có lẽ chính từ nỗi sợ ấy mà nhà văn đã tạo nên Yeong – hye, nhân vật trung tâm của cuốn tiểu thuyết *“về một con người không muốn trở thành con người trong thế giới này”*. Sự từ chối nhân loại của Yeong – hye là một quá trình, bắt đầu từ quyết định ăn chay của cô và ý muốn không gây tổn hại cho bất cứ ai / sinh vật nào bằng bạo lực. Nhưng càng cố gắng xa lánh, Yeong – hye càng phải đối diện với bạo lực. Bản thân cô vừa là nạn nhân bị chồng / cha / anh rể / bác sĩ cưỡng bức, vừa là người chủ động bạo hành một con chim và chính bản thân mình. Trong vô thức, những giấc mơ cô cũng đầy rẫy sát thương, giết chóc. Tất cả khiến Yeong – hye nhận ra một sự thật rằng, bạo lực gắn với con người như hình với bóng, chừng nào còn làm người, chừng đó còn khả năng bạo hành kẻ khác. Cho nên Yeong – hye đã tự giết mình để rũ bỏ nhân dạng, đó là hành động quyết liệt đầu tiên thể hiện ý thức từ chối làm một con người; Hành động thứ hai là không mặc nịt ngực hoặc để ngực trần trước mặt người khác vì đặc biệt thích nó, tin rằng nó là thứ duy nhất không có tiềm năng bạo lực. *“Tay, chân, miệng, lưỡi, thậm chí ngay cả ánh mắt, tất cả đều là vũ khí có thể giết chết hay làm hại bất cứ thứ gì. Nhưng ngực thì không thế”* [2; tr.38]. Sự thản nhiên của Yeong – hye khi còi trần phơi nắng ở đài phun nước bệnh viện khiến tất cả người xem và cả chồng cô đều cho rằng cô giống bệnh nhân tâm thần, kỳ thực thì cô giống một loài thực vật đang quang hợp; Hành động thứ ba là quan hệ tình dục với anh rể, vi phạm cấm kỵ tình dục cơ bản nhất của xã hội loài người. Con người ngăn cấm loạn luân là từ chối sống đời tự do như động vật trong thiên nhiên, cũng là phân biệt mình với thiên nhiên và động vật. Cho nên sau hành động này, cả Yeong – hye và anh rể đều bị loài người

trực xuất ra khỏi thế giới của họ. Người anh rể tự đày ải thể xác và linh hồn mình chẳng khác gì một con thú, trong khi Yeong – hye tìm thấy mình trong tự nhiên và nỗ lực biến mình thành thực vật.

Con người biến thành cây cối là một motif chuyển đổi khá phổ biến có thể tìm thấy trong một số tác phẩm như *The Fruit of my Woman* (*Hoa trái của vợ tôi*, 1997, Han Kang); *Sárga Virág a Feleségem* (*Bông hoa vàng của vợ*, 2015, Petőcz András), *The Vegetarian* (*Người ăn chay*, 2007, Han Kang)... Điểm đáng chú ý ở motif này là đối tượng chuyển đổi không bao giờ là đàn ông, chỉ có phụ nữ mới có thể biến thành thực vật, cho nên được xem là motif đặc trưng của văn học nữ quyền sinh thái, được xây dựng dựa trên sự công nhận rằng phụ nữ và thiên nhiên có những đặc điểm tương đồng về cơ bản. Sự chuyển đổi của Yeong – hye không diễn ra một cách thực tế như các nhân vật phụ nữ trong tác phẩm *The Fruit of my Woman* và *Sárga Virág a Feleségem* mà thông qua những giấc mơ. Trong mơ, cô thấy mình đang trồng cây chuối, “rời từ người em mọc ra lá, rễ chui ra từ tay em... đâm sâu vào đất. Thật sâu, thật sâu... hoa muốn mọc ra từ giữa hai chân nên em giang ra, giang thật rộng... Người em phải được tưới nước. Chị, em không cần những thứ đồ ăn này đâu, chỉ cần nước thôi” [2; tr.164]. Đây là lần cuối cùng Yeong – hye nói về giấc mơ của mình, hay đó là giấc mơ cuối cùng của cô? Sau vô số những giấc mơ toàn thịnh sống, máu tươi, chết chóc, Yeong – hye đã có một giấc mơ hoàn toàn vắng bóng bạo lực, giấc mơ mang ý nghĩa hồi sinh, cho biết rằng cô đã tìm được chính mình trong một thế giới hoàn toàn khác, thế giới phi nhân loại.

Thông qua quá trình biến đổi của nhân vật Yeong – hye, Han Kang đã thể hiện một cách tượng trưng quan điểm nữ quyền sinh thái của mình: Thứ nhất, phụ nữ luôn lưu giữ trên mình những dấu vết của tự nhiên, như Yeong – hye đến tuổi trưởng thành vẫn còn mang trên mình vết chàm Mongolia của những đứa trẻ; Thứ hai, phụ nữ và thiên nhiên cùng chung một thuộc tính, vô hại, biểu thị qua bộ ngực tròn trịa hiền lành; Thứ ba, phụ nữ cũng như cây cối, không thể giữ được bản chất tự nhiên của mình trước sự xâm hại của nhân loại và văn minh, cho nên Yeong – hye dù đã biến thành một cái cây (trong trí tưởng tượng của riêng cô), vẫn bị cưỡng ép phải tiếp tục sống một cách phi tự nhiên mà không thể chết như một cái cây trong vũ trụ. Cuối cùng, tuy Yeong – hye không thực sự biến dạng nhưng cô đã hoàn toàn thân thiện với niềm tin mình không còn là con người, như cây cỏ đã tìm thấy đất mẹ để cắm chặt rễ vào và nảy những mầm lá mới xanh tươi.

3. KẾT LUẬN

Người ăn chay cũng như truyện ngắn Han Kang viết mười năm trước đó, *The Fruit of my Woman*, đều cho thấy mối quan tâm sinh thái và nữ quyền của nhà văn. Không sử dụng yếu tố siêu nhiên, *Người ăn chay* được viết từ hiện thực đau khổ của

một người phụ nữ muốn thoát khỏi sự thống trị của nam giới, muốn chống lại sự tàn bạo của con người, cuối cùng tìm thấy thế giới của riêng mình trong tự nhiên.

Với *Người ăn chay*, Han Kang đã xác lập được vị trí của mình trong lịch sử văn học nữ quyền – sinh thái. Mối liên hệ phụ nữ – vũ trụ được nhà văn khám phá trong tác phẩm có những chỗ đặc sắc riêng. Thành công của *Người ăn chay* không chỉ nằm ở những vấn đề *Ecofeminism*. Người đọc Đông – Tây đã hết lời khen ngợi liên truyện như sau: Hình thức đơn giản mà ấn tượng, lối viết nhẹ nhõm mà ám ảnh, cảm xúc bình thản mà day dứt. Thơ mộng và tàn bạo, sinh động và tĩnh lặng, hiện thực và hư ảo, cân bằng và nổi loạn... Đó là những trạng thái đối lập luôn luôn có mặt cùng nhau để tạo nên sự hài hòa rất đặc trưng của nữ giới. Giống như nhân vật của mình, Han Kang muốn trở về với phần nữ tính hoang dã tự nhiên. Cho nên phong thái văn chương Han Kang thấm đẫm niềm khao khát ấy, cũng là một khía cạnh của nữ quyền sinh thái, góp phần tô đậm cảm quan *Ecofeminism* trong tác phẩm.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1]. Đặng Thị Thái Hà (4/2018). Tái kết nối những cội rễ phi nhân như một hình thức thức nhận bạo lực, *Tạp chí Sông Hương*, số 350.
- [2]. Han Kang, Hoàng Hải Vân dịch (2010). *Người ăn chay*, Nhà xuất bản Trẻ, Tp. Hồ Chí Minh
- [3]. Han Kang, Deborah Smith translate to English (2015). *The Vegetarian*, Website: https://www.academia.edu/36423290/Han_Kang_The_Vegetarian
- [4]. Han Kang. *The Fruit of my Woman*, Website: <https://granta.com/the-fruit-of-my-woman/>
- [5]. Laura Miller. *I'm Not an Animal Anymore*, Website: http://www.slate.com/articles/arts/books/2016/02/han_kang_s_the_vegetarian_reviewed.html
- [6]. Rincy Chandran & Geetha R. Pai (2017). The Flowering Of Human Consciousness: An Ecofeminist Reading Of Han Kang's *The Vegetarian* And *The Fruit Of My Woman*, *International Journal of English and Literature*, Vol 7.
- [7]. Siiin Sarai (March 2016). *Interview with Han Kang*, Website: <http://www.thewhitereview.org/feature/interview-with-han-kang/>
- [8]. Nguyễn Thị Tịnh Thy (06/2017). Phê bình từ chủ nghĩa nữ quyền sinh thái: Sự kết hợp giữa “cách mạng giới” và “cách mạng xanh” trong nghiên cứu văn học, *Tạp chí sông Hương*, số 340.
- [9]. Yoi Jin Choi (2013). Male Violence And Female Body In Kang Han's *Vegetarian*, *Feminist Studies in English Literature*, Vol. 21, No. 3.

HAN KANG'S *THE VEGETARIAN* IN THE VIEW OF ECOFEMINISM

Phan Nguyen Phuoc Tien

Faculty of Literature and Linguistics, University of Sciences, Hue University

Email: phannguyen.pt@gmail.com

ABSTRACT

The eco-feminism belongs to the eco-criticism that tries to find the causes and solutions of environmental problems in the relationships between human beings and nature as well as men and women. The Vegetarian is an illustrative example of approach to environmental pollution in a feminist perspective of Han Kang. Through the conflict between a meatatarian father / husband and his vegetarian daughter / wife, Han Kang shows the ecofeminism views on three fundamental issues: (1) A patriarchal society never fails to accompany violence, and women are subjected to male violence; (2) The revolutionary potential of women in relationship with the boss, from passive to active; (3) The motif of woman - plant metamorphosis expresses the nature and the early femininity of women.

Keywords: Han Kang, The Vegetarian, The Fruit of my Woman, Ecofeminism, woman, nature, plants, violence...

Phan Nguyễn Phước Tiên sinh ngày 04/07/1985 tại Quảng Trị. Năm 2007, bà tốt nghiệp cử nhân chuyên ngành Văn học tại Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế. Năm 2010, bà tốt nghiệp thạc sĩ chuyên ngành Văn học nước ngoài tại Trường Đại học Sư phạm, Đại học Huế. Từ năm 2007 đến nay, bà là giảng viên tại Trường Đại học Khoa học, Đại học Huế.

Lĩnh vực nghiên cứu: Văn học các nước Đông Bắc Á, đặc biệt Văn học Triều Tiên - Hàn Quốc các thời kỳ.